

HOTUBA - Kongamano La Fedha Arusha Machi 07, 2024
Jamhuri ya Muungano wa Tanzania...

Napenda kuanza hotuba yangu kwa kutoa shukrani za dhati kwa Mawaziri wa Fedha (JMT na SMZ) pamoja na Gavana wa Benki kuu wa Tanzania kwa kumwalika Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kuwa Mgeni Rasmi katika ufunguzi wa Kongamano hili la 21 la Taasisi za Fedha. Hata hivyo, kutokana na majukumu mengine ya kitaifa aliyonayo, amenipa mimi heshima ya kumwakilisha. Napenda kuwasilisha salamu na pongezi za Mhe. Rais kwa viongozi na Wataalam wa Wizara na Taasisi zote za fedha nchini, kwa mchango wenu mkubwa katika maendeleo ya uchumi wa Taifa na ustawi wa wananchi kwa ujumla. Anawapongeza pia kwa kuendeleza utaratibu wa kufanya kongamano hili kila mwaka maana Jukwaa hili ni fursa adhimu kwa taasisi na wadau wa sekta ya fedha kukutana na kubadilishana ujuzi na uzoefu utakaowezesha kupanga mbinu na mikakati bora zaidi ya kuimarisha sekta ya fedha. Napenda pia, kuwashukuru kwa dhati watoa mada kutoka nchi za Kenya, Nigeria, Zimbabwe, Bangladesh na Marekani kwa kulipa kipaumbele Kongamano hili na kutenga muda wao kushiriki nasi. Naamini mada zao zitachochea mijadala motomoto na ubadilishanaji wa uzoefu na maarifa mionganoni mwa washiriki.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Mtakubaliana nami kuwa, Sekta ya Fedha iliyio imara ni mionganoni mwa vichocheo muhimu vya ukuaji wa uchumi na ustawi wa jamii. Hivyo, nawapongeza waandaaji kwa chaguo zuri la kaulimbiu ya Kongamano hili inayosositiza umuhimu wa **Kuimarisha Uwezo wa Sekta ya Fedha kuhimili misukosuko ya kiuchumi**. Hakika, Dhima hii imekuja wakati muafaka kwa kuzingatia kuwa hivi sasa, dunia inakabiliwa na misukosuko ya kiuchumi na kijamii kufuatia kuvurugika kwa mifumo ya usafirishaji bidhaa, ugavi na huduma kutokana na migogoro ya kisiasa – kikanda na vita, sambamba na kasi kubwa ya maendeleo ya TEHAMA na mabadiliko ya tabianchi, ambavyo vyote vimegusa afya na mwenendo wa sekta ya fedha Duniani. Sote tumeshuhudia jinsi sekta ya fedha hapa nchini ilivyotikisa na janga la UVIKO-19 na kuongezeka kwa riba za mikopo katika masoko ya kimataifa. Kwa kipindi cha karibu miaka miwili sasa, nchi mbalimbali za Afrika, kusini mwa jangwa la Sahara, zimekuwa zikikabiliwa na upungufu wa fedha za kigeni uliotokana na utekelezaji wa sera za fedha ya kupunguza ukwasi katika nchi zilizoendelea na kushuka kwa mauzo ya bidhaa nje.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Ni dhahiri kuwa sekta ya fedha ambayo inastahimili misukosuko ya kiuchumi ni muhimili na msingi imara wa uchumi unaokua haraka. Naamini kuwa, wataalamu bobezi katika masuala ya fedha mliopo humu ukumbini, na hata nje ya ukumbi mnafahamu vizuri zaidi kuliko mimi, sifa za sekta ya fedha yenye uwezo wa kuhimili misukosuko ya kiuchumi (resilient financial sector). Kwa uelewa wangu, sekta ya fedha ambayo ni thabiti ni ile ambayo pale misukosuko ya kiuchumi inapotokea,

taasisi za fedha hususan Mabenki, yanakuwa na uwezo wa kuendelea kutoa huduma zote muhimu kama malipo kwa wateja wake, utoaji wa mikopo, kuuza na kununua fedha za kigeni n.k bila kuteteleka. Na inapokuwa hivyo, Benki Kuu (kama Mdhibiti wa sekta ya Fedha) inakuwa haina haja ya kuingilia kati shughuli za Mabenki ili kuokoa jahazi lisizame. Kwa maneno mengine, sekta ya fedha yenyewe uwezo wa kustahimili misukosuko ni ile ambayo Benki na Taasisi za fedha hazilazimiki kupunguza mikopo kwa wateja wake au kuuza mtaji au kupunguza rasilimali zake zinazouzika haraka mara baada ya kupigwa na dhoruba za kiuchumi.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Kwa maoni yangu, misukosuko katika sekta ya fedha duniani katika miaka ya hivi karibuni imetokana na sababu mbalimbali lakini zaidi inatokana na sababu kuu mbili: **Kwanza**, ni menejimenti dhaifu ya vihatarishi katika biashara ya kifedha (*poor risk management*) katika mabenki na taasisi kubwa za kifedha; na Pili, ni udhaifu katika usimamizi na ufuatiliaji wa mwenendo wa taasisi za fedha (weak supervision and monitoring). Pia, ni muhimu kutambua kwamba misukosuko na anguko la mabenki na taasisi za fedha vinaharakishwa na mwingiliano wa karibu wa taasisi za fedha duniani na kusambaa kwa haraka kwa taarifa kuititia internet na mitandao ya kijamii. Hivyo, katika mazingira ambayo kuna mabadiliko ya haraka ya kiteknolojia ikiwemo matumizi ya TEHAMA na mitandao ya kijamii, ni muhimu sana Menejimenti za Mabenki na taasisi za fedha zikawa hodari katika kusimamia na kufuatilia vyanzo hivyo vya udhaifu katika sekta ya fedha na kuchukua hatua stahiki. Aidha, Benki Kuu ya Tanzania katika nafasi yake ya udhibiti wa sekta fedha haina budi ifuatilie kwa karibu hatari na changamoto za benki na taasisi ya fedha moja moja lakini pia changamoto mtambuka katika sekta nzima ya fedha.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Kwa kuangalia mwenendo wa sekta ya fedha, nafarijika kusema kuwa, sekta ya fedha nchini imeweza, kwa kiwango cha kuridhisha, kuhimili misukosuko ya kiuchumi iliyojitokeza katika miongo miwili iliyopita na kupata mafanikio mazuri. Takwimu rasmi za maendeleo ya sekta ya fedha nchini na tahmini ya Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF) ya Disemba 2023 vinathibisha hivyo. Kwa ujumla sekta kibenki iko imara na ina mtaji na ukwasi wa kutosha na inatengeneza faida. Ukuaji wa mikopo iliyotolewa na mabenki kwa sekta binafsi umeongezeka kutoka 9.9% mwaka 2021/22 hadi 22.2% mwaka 2022/23. Halikadhalika, uwiano wa mikopo kwa sekta binafsi na Pato la Taifa ulifikia wastani wa 18.2% katika mwaka 2021/22 ikilinganishwa na 17.6% mwaka 2020. Aidha, Tanzania imepata alama nzuri kwenye tathmin za taasisi za kimataifa zainazopima uwezo wa nchi kukopesheka (*sovereign credit rating*). Kampuni ya Moody's iliipatia Tanzania alama ya B2 (Novemba 2022) na matazimio chanya (*Positive Outlook*). Kwa upande wake, Kampuni ya Fish iliipatia Tanzania alama ya B+ (Disemba 2023) na matarajio chanya.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Vilevile, Sekta ya fedha nchini haijabaki nyuma katika jitihada za kuendana na mabadiliko na maendeleo ya teknolojia duniani. Tunashuhudia ongezeko kubwa katika matumizi ya njia za kidijitali katika mifumo ya malipo katika mabenki, biashara ya bima, mifuko ya Hifadhi ya Jamii na huduma nyingine. Mabadiliko haya yamepuguza matumizi ya pesa taslimu na hivyo kuongeza urahisi wa kufanya malipo. Ninafahamu pia juhudini kubwa na hatua nzuri iliyofikiwa katika uundwaji wa Mfumo wa Malipo ya Papo Papo (*Tanzania Instant Payment System (TIPS)*). Serikali inatarajia kwamba mfumo huo wa TIPS, kama ilivyoelezwa na Gavana wa Benki Kuu, utasaidia kuendeleza huduma rasmi za kifedha na kupunguza gharama za miamala. Aidha, Benki Kuu ya Tanzania imeanza kutumia mfumo mpya wa utekelezaji wa sera mpya ya fedha unaotumia riba. Ni matarajio ya Serikali na Watanzania kwamba mfumo huu mpya utaimarisha ufanisi katika utekelezaji wa sera ya fedha hususan jinsi riba za mikopo zinavyotolewa na namna Taasisi za fedha zinavyochochea uwekezaji na ukuaji wa uchumi kwa ujumla. Hatua nyingine muhimu ilikuwa ni utungaji na kuanza kutekelezwa kwa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha ya mwaka 2018 (the Microfinance Act (2018)) pamoja na kanuni zake. Lengo la hatua hiyo ilikuwa ni kuboresha usimamizi wa huduma ndogo za fedha hususan kudhibiti mikopo - umiza, kulinda haki ya watumiaji wa huduma hizo, kuboresha takwimu na kuwezesha urasimishaji wa sekta isiyo rasmi. Napenda kuipongeza Benki Kuu ya Tanzania na Taasisi zote za fedha kwa kuchukua hatua hizo na kuiwezesha sekta kuendelea kuwa imara na kuhimili misukosuko ya kiuchumi sambamba na jitihada za kuasili mabadiriko ya haraka ya teknolojia ya kidijitali.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Licha ya mafanikio niliyoyaeleza kwa kifupi ambayo yanaashiria kwamba jitihada za kuimarisha uwezo wa sekta ya fedha kuhimili misukosuko ya kiuchumi zimezaa matunda, ni vema Benki Kuu ya Tanzania na Taasisi zote za fedha zisibweteke. Dhorubda (*head winds*) za kiuchumi duniani bado zinavuma kwa nguvu na kuna maeneo ambayo bado yana changamoto. Hivyo, hatuna budi kuitia mara kwa mara sheria, kanuni na miongozo ya usimamizi wa Taasisi za fedha ili kubaini mapema maeneo yenye udhaifu na kufanya maboresho stahiki.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Napenda kuhitimisha hotuba yangu kwa kusisitiza kwa kongamano hili kujadili na kupendekeza namna ya kujiimarisha katika maeneo yafuatayo:

Kwanza: Menejimenti ya vihatarishi, usimamizi makini na ufuatiliaji wa mwenendo wa benki moja moja na sekta nzima ni jambo la muhimu sana katika kujenga sekta ya fedha iliyo imara na yenye uwezo wa kuhimili misukosuko. Ninawataka viongozi na wataalam katika sekta ya fedha nchini kuhakikisha uwezo wa taasisi zao na sekta nzima unaimarika zaidi ili kuhimili misukosuko inapotokea. Katika hili,

angalieni namna ya kuimarisha zaidi Idara na vitengo vya utafiti na masoko ya kifedha nchini na vilevile namna ya kuendelea kupanua wigo na kina cha huduma za kifedha ili kuimarisha uhimilivu wa sekta ya fedha.

Pili: Ninawaomba pia washiriki wa kongamano hili kutafakari kwa kina changamoto ya uhaba wa fedha za kigeni iliyopo hivi sasa na hatua gani za muda mfupi na wa kati, inabidi zichukuliwe zaidi ya hatua za urekebu (regulatory measures and interventions) zinazochukuliwa na BoT. Aidha, yafaa Kongamano lijadili nafasi ya kutumia viwango nyumbufu vya ubadilishanaji fedha (exchange rate flexibility) katika kudhibiti uhaba huo wa fedha za kigeni.

Tatu: Upatikanaji wa mikopo yenye masharti nafuu ni muhimu katika ukuaji wa uchumi. Hata hivyo, gharama ya mikopo katika soko la Tanzania bado ni kubwa. Aidha, licha ya uwiano wa mikopo chechefu (NPLs) kwa mikopo yote kupungua, bado kwa ujumla uwiano huo uko juu ya ukomo wa 5% uliowekwa na BoT. Hivyo, Kongamano hili linapaswa kuangazia njia za KUDHIBITI NPLs, kupunguza gharama za mikopo na kupanua wigo wa mikopo nafuu hasa kwa wajasiriamali wadogo na wa kati katika sekta za kilimo, mifugo, uvuvi, uchimbaji wa madini na viwanda vidogo. Kama mnavyofahamu, uwiano wa mikopo kwa sekta binafsi na Pato la Taifa uko chini ikilinganishwa na wastani wa kikanda. Mathalan, katika kipindi cha 2021/22, wastani wetu ulikuwa 18.2% ikilinganishwa na 25.3% katika EAC na 26.6% kwa Afrika, Kusini mwa Jangwa la Sahara (*World Bank Indicators, 2023*).

Nne: Mabadiliko ya tabianchi yanaathiri uzalishaji na mapato hususan katika sekta ya kilimo, utalii, ufugaji na hata uzalishaji katika viwanda vinavyotegemea malighafi zinazotokana na kilimo, misitu na maliasili. Hivyo, hatua madhubuti za kukabiliana na athari za mabadiliko ya tabianchi ni muhimu ziwe sehemu ya kuimarisha uthabiti wa sekta ya fedha. Aidha, sekta ya fedha inao pia wajibu wa kushiriki katika jitihada za kuhifadhi mazingira na kudhibiti athari za mabadiliko ya tabianchi (mitigation and adaptation measures). Na katika hili napenda kutambua Tuzo za Upandaji Miti Mashulenzi zinazotolewa na NMB na michango ya benki nyingine kama CRDB kuititia matembezi ya hisani na marathon na jitihada za taasisi mbalimbali za fedha kuhamasisha matumizi ya nishati safi majumbani na kwenye taasisi. Nianazitaka Benki na Taasisi zote za fedha kuongeza nguvu katika eneo hili.

Tano: Ukuaji wa kasi wa teknolojia umeleta mapinduzi makubwa katika sekta ya fedha, kwa kuleta ufanisi na kurahisisha ufanyaji kazi licha ya kuwepo kwa changamoto kadhaa, ikiwemo vihatarishi vya kiusalamu mtandaoni. Napenda kuzisisitiza taasisi zote za fedha kuimarisha jitihada za kudhibiti madhara yanayoweza kujitokeza, ikiwa ni pamoja na changamoto za utunzaji na usiri wa taarifa, usalama wa mtandao wa kibenki, usambazaji wa taarifa potofu mitandaoni,

udhibiti wa fedha haramu, na kuwalinda watumiaji kwa kushirikiana kwa karibu na wadau wote.

Ndugu Washiriki wa Kongamano;

Mwisho, nawashukuru tena kwa jitihada zilizokwishafanyika kuimarisha uwezo wa sekta ya fedha nchini kuhimili misukosuko mbalimbali. Ninatumaini kwamba majumuisho ya Kongamano hili yatakuwa kichocheo cha maboresho zaidi katika sekta ya fedha. Napenda kuwahakikishia kuwa Serikali kwa upande wake nayo itaongeza kasi ya kuweka mazingira wezeshi kwa sekta ya fedha kushamiri na kuchangia zaidi katika maendeleo ya Taifa.

Baada ya kusema hayo, sasa ninayo heshima kutamka kwa niaba ya Mhe, Dkt. SSH kuwa Kongamano la 21 la Taasisi za Fedha limefunguliwa rasmi.

Asanteni sana kwa Kunisikiliza!